

OM 1/62/2013

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi rikosuhrimaksusta ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Deadline for answering was: 17.10.2014

Johdanto

Johdanto

Oikeusministeriössä on valmisteltu oheinen luonnos rikosuhrimaksulakia koskevaksi hallituksen esitykseksi. Esityksessä ehdotetaan, että Suomessa otetaan käyttöön rikoksentekijöiltä perittävä uusi maksu, rikosuhrimaksu. Maksun suorittamiseen velvollinen olisi henkilö, joka tuomitaan rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vankeutta. Lisäksi rikosuhrimaksuun velvollinen olisi oikeushenkilö, joka tuomitaan yhteisöosakkoon.

Lausunnonantajia, joiden hallinnonalalla on käynnissä tietojärjestelmien uudistamiseen liittyviä hankkeita, pyydetään erikseen kiinnittämään huomiota ehdotetun lainsäädännön tietojärjestelmiin liittyviin, ja tätä kautta taloudellisiin vaikutuksiin. Lisäksi rikosuhrimaksun määrittämiseen ja perintään liittyviä viranomaisia (poliisi, syyttäjälaitos, tuomioistuimet, ulosotto) pyydetään kiinnittämään huomiota vaikutuksiin, joita lainsäädännöllä on kyseisten viranomaisten toimintaan.

Sisäministeriötä pyydetään välittämään lausuntopyyntö Itä-Uudenmaan poliisilaitokselle, Helsingin poliisilaitokselle sekä Lapin poliisilaitokselle.

Oikeusministeriö pyytää lausuntoanne oheisesta luonnoksesta. Lausunnot pyydetään antamaan ensisijaisesti tämän pilottivaiheessa olevan lausuntopalvelu.fi-palvelun kautta. Lausunnon voi antaa kuka tahansa.

Lausuntopyynnön asianumero on OM 1/62/2013.

Jakelu, Vastausohjeet vastaanottajille

Jakelu:

Ahvenanmaan maakunta
Amnesty International Suomen osasto ry
Autoliitto
Eduskunnan oikeusasiamies
Elinkeinoelämän keskusliitto
Ensi- ja turvakotien liitto
Helsingin hovioikeus
Helsingin kärjäoikeus
Helsingin oikeusaputoimisto
Helsingin syyttäjänvirasto
Helsingin ulosottovirasto
Helsingin yliopisto, professori Kimmo Nuotio
Itä-Suomen yliopisto, professori Matti Tolvanen Lausunto annettu: 17.10.2014
Itä-Uudenmaan oikeusaputoimisto
Kaupan liitto
Korkein oikeus
Kriminaalihuollon tukisäätiö
Lapin kärjäoikeus
Lapin syyttäjänvirasto
Lapin ulosottovirasto
Lapin yliopisto, professori Mikko Vuorenpää
Liikenne- ja viestintäministeriö
Monika-Naiset liitto ry
Naisten Linja Suomessa ry
Oikeusministeriön lainvalmisteluosasto
Oikeusministeriön oikeushallinto-osasto
Oikeusministeriön talousyksikkö
Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos
Oikeusrekisterikeskus
Poliisihallitus
Raha-automaattiyhdistys
Rajavartiolaitos
Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö
Rikosuhripäivystys
Rovaniemen hovioikeus

Rovaniemen oikeusaputoimisto
Sisäministeriö
Sosiaali- ja terveysministeriö
Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö
Suomen Asianajajaliitto ry
Suomen Kuntaliitto
Suomen Lakimiesliitto ry
Suomen Mielenterveysseura ry
Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry
Suomen Syyttäjähdistys ry
Suomen Tuomariliitto
Takuu-Säätiö
Tukinainen ry
Tulli
Turun yliopisto, professori Johanna Niemi
Työ- ja elinkeinoministeriö
Ulkoasiainministeriö
Valtakunnansyyttäjänvirasto
Valtakunnanvoudinvirasto
Valtioneuvoston oikeuskansleri
Valtiovarainministeriö

Vastausohjeet vastaanottajille

Lausunnot pyydetään antamaan ensisijaisesti tämän pilottivaiheessa olevan palvelun kautta viimeistään perjantaina 17.10.2014. Lausunnon antaminen palvelun kautta vaatii rekisteröitymisen. Halutessanne voitte vaihtoehtoisesti toimittaa lausunnon sähköpostitse oikeusministeriöön osoitteisiin oikeusministerio(at)om.fi ja elina.ruuskanen(at)om.fi word-, pdf-, rtf- tai openoffice (odt)-tiedostona. Lausuntoa ei tarvitse lähettää postitse. Lausunnon voi antaa kuka tahansa.

Lausuntopyynnön asianumero on OM 1/62/2013.

Lausuntopyyntö ja luonnos hallituksen esitykseksi löytyvät pdf-tiedostoina kohdasta "Asiasanat, linkit, liitteet". Esitys on luettavissa kokonaisuudessaan myös selaimessa, ks. alla oleva lista, jossa on vihreät otsikot. Teksti aukeaa klikkaamalla otsikon perässä olevaa nuolta.

Lausunnon voi kirjoittaa tämän sivun alareunassa olevaan kohtaan "Lausuntonne" tai lähettää liitetiedostona kohdasta "Lausunnon antaminen liitetiedostona".

Aikataulu, Vastuuvalmistelijan yhteystiedot:

Aikataulu

Lausunnot pyydetään antamaan viimeistään perjantaina 17.10.2014.

Vastuuvalmistelijan yhteystiedot:

Lisätietoja asiasta antaa neuvotteleva virkamies Mervi Sarimo, puh. 02951 50570, sähköpostiosoite etunimi.sukunimi(at)om.fi

Asiasanat, Linkit, Liitteet:

Asiasanat

rikosuhrimaksu

rikoksen uhri

uhri

tukipalvelut

Linkit

<http://oikeusministerio.fi/fi/index/valmisteilla/lakihankkeet/seuraamusjarjestelma/rikosuhrimaksuakoskevalainsaadanto.html> - Hankkeen tiedot oikeusministeriön verkkosivuilla

<http://oikeusministerio.fi/fi/index/valmisteilla/kehittamishankkeita/kansallinenrikosuhripolitiikkajauhrientukipalvelut-hanke.html> - Kansallinen rikosuhripolitiikka ja uhrien tukipalvelut -hanke

http://oikeusministerio.fi/material/attachments/om/valmisteilla/kehittamishankkeet/7cICXkWUp/OMML_03_2014_toimik_valimietintos_lopullinen.pdf - Rikoksen uhrien tukipalveluiden järjestäminen ja rahoittaminen. Uhripoliittisen toimikunnan väliraportti. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 3/2014.

Liitteet:

[HE_ RIKOSUHRIMAKSUSTA__luonnos_lausunnot.pdf](#) - Luonnos rikosuhrimaksua koskevaksi hallituksen esitykseksi

[Lausuntopyyntö_rikosuhrimaksu.pdf](#) - Lausuntopyyntö

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	Lausunnonantajia: 0 ▼
YLEISPERUSTELUT	Lausunnonantajia: 0 ▼
1 Johdanto	Lausunnonantajia: 0 ▼
2 Nykytila	Lausunnonantajia: 0 ▼
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö	Lausunnonantajia: 0 ▼
Palvelujen järjestäminen ja tuottaminen	Lausunnonantajia: 0 ▼
Rikoksen uhrien tukipalveluiden rahoitus	Lausunnonantajia: 0 ▼
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö	Lausunnonantajia: 0 ▼
Euroopan unioni	Lausunnonantajia: 0 ▼
Euroopan neuvosto	Lausunnonantajia: 0 ▼
Lainsäädäntö eräissä maissa	Lausunnonantajia: 0 ▼
2.3 Nykytilan arviointi	Lausunnonantajia: 0 ▼
3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	Lausunnonantajia: 0 ▼
3.1 Tavoitteet	Lausunnonantajia: 0 ▼
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot	Lausunnonantajia: 0 ▼
Tukipalveluiden rahoittaminen	Lausunnonantajia: 0 ▼
Rikosuhrimaksujärjestelmä	Lausunnonantajia: 0 ▼
3.3 Keskeiset ehdotukset	Lausunnonantajia: 0 ▼
Rikosuhrimaksuun velvolliset	Lausunnonantajia: 0 ▼
Rikosuhrimaksun suuruus	Lausunnonantajia: 0 ▼
4 Esityksen vaikutukset	Lausunnonantajia: 0 ▼
4.1 Taloudelliset vaikutukset	Lausunnonantajia: 0 ▼
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan	Lausunnonantajia: 0 ▼
4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset	Lausunnonantajia: 0 ▼
5 Asian valmistelu	Lausunnonantajia: 0 ▼
5.1 Valmisteluvaiheet ja aineisto	Lausunnonantajia: 0 ▼
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen	Lausunnonantajia: 0 ▼
6 Riippuvuus muista esityksistä	Lausunnonantajia: 0 ▼
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	Lausunnonantajia: 0 ▼
1 Lakiehdotusten perustelut	Lausunnonantajia: 0 ▼
1.1 Rikosuhrimaksulaki	Lausunnonantajia: 0 ▼
1.2 Laki sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain muuttamisesta	Lausunnonantajia: 0 ▼
1.3 Laki sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 ja 13 §:n muuttamisesta	Lausunnonantajia: 0 ▼
1.4 Laki velkojen saantioikeudesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta	Lausunnonantajia: 0 ▼
2 Tarkemmat säännökset ja määräykset	Lausunnonantajia: 0 ▼
3 Voimaantulo	Lausunnonantajia: 0 ▼
4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	Lausunnonantajia: 0 ▼

LAKIEHDOTUKSET

1. Rikosuhrimaksulaki
2. Laki sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain muuttamisesta
3. Laki sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 ja 13 §:n muuttamisesta
4. Laki velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Lausuntoon

Lausunnonantaja: 0 ▼

Lausunnonantaja: 0 ▼

Lausunnonantaja: 0 ▼

Lausunnonantaja: 0 ▼

Lausunnonantaja: 0 ▼

Lausunnonantaja: 5 ▼

Mitä haluatte lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi rikosuhrimaksusta ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta?

TIMO ANTERO LEHTONEN

17.10.2014

Rikoksen uhriksi joutuminen ymmärrettävästi herättää myötätuntoa ja halun auttaa. Kuten ilmenee toimikunnan raportista, Suomessa on laadittu paljon ohjelmia, joilla on pyritty parantamaan rikosuhriin asemaa ja erityisesti lisäämään turvakotipaikkoja (sisäisen turvallisuuden ohjelma, naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelma, hallituksen tasa-arvo-ohjelma, perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma). Hyvä tarkoitus lienee aina tyssännyt siihen, ettei toimintaan ole ollut osoittaa rahaa.

Jotkut eturyhmät ovat jo huomanneet sen, että omia asioita kannattaa ajaa kansainvälisten organisaatioiden kautta. Tässä suhteessa käyttökelpoisia ovat korkean arvostuksen omaavat YK, EU ja erityisesti EN. Onnistumisena voidaan pitää etenkin sitä, jos omalle asialle saadaan ihmisoikeuden status. Kansainvälisissä järjestöissä samanmieliset saavat muokata pykälät ja kansalliset kirstunvartijat voidaan helpommin sivuuttaa. Hankkeet, joita ei kansallisesti saataisi läpi rahanpuutteen takia, saadaan läpi tätä kautta. Pykäliin jää tulkinnanvaraa ja tavoitteisiin voidaan päästä viime kädessä säännösten tulkintaa hivuttamalla. Lisäksi kotimaisessa lainvalmistelussa esitetään, että Suomi on jo sitoutunut tähän ja tuohon. Kun lama tiivistää otettaan, ollaan taloudellisesti turvassa, koska eihän Suomi voi kansainvälisistä sitoumuksista livetä, kansallisista päätöksistä kyllä.

Jos maailmanparannus olisikin niin helppoa, että vain kirjataan hyviä asioita toisensa perään, niin varmaan niin olisi tehty Suomessa jo kauan sitten. Ilmaisia lounaita ei ole. Lasku tulee perässä, kuten Euroopan ihmisoikeussopimuksen osalta on jouduttu havaitsemaan.

Rikosuhrimaksun käyttöönoton taustalla on rikosuhridirektiivi ja Istanbulin yleissopimus. Näistä etenkin jälkimmäisen eräät säännökset ovat kuin suoraan naisliikkeen ohjelmajulistuksista. Johdanto-osan mukaan allekirjoittajat tiedostavat, että naisiin kohdistuva väkivalta ilmentää historiallista naisten ja miesten välistä valtasuhteiden epäyhtäisuutta, jonka johdosta miehet ovat hallinneet ja syrjineet naisia ja naisten täysimittainen eteneminen on estynyt. Edelleen naisiin kohdistuva väkivalta on sukupuoleen perustuvana väkivaltana luonteeltaan rakenteellista ja se on yksi niistä ratkaisevista yhteiskunnan rakenteista, joilla naiset pakotetaan alistettuun asemaan miehiin nähden. Itse sopimustekstissäkin todetaan, että naisiin kohdistuva väkivalta tarkoittaa naisiin kohdistuvaa ihmisoikeuksien loukkaamista ja yhtä syrjinnän muotoa. Vaikea käsittää, miksi naisiin kohdistuva väkivalta on ihmisoikeusrikos, mutta miehiin kohdistuvasta väkivallasta ei tällaisessa yhteydessä puhuta mitään. Lähisuhdeväkivaltaa väheksymättä suomalaisessa perheväkivallassa on yleensä kysymys arkisemmista asioista. Sosiaalinen kontaktipinta puolisoien välillä on suuri samassa taloudessa asuttaessa ja kun tulee riitaa, pinna palaa ja usein alkoholiakin on nautittu. Käsikäsikäymistä siitä voi seurata puolin ja/tai toisin. Tila ei riitä Istanbulin sopimustekstin kyseenalaisten kohtien luettelemiseen. Suomi kovin innokkaasti hyväksyy kaikenlaisia kansainvälisiä sopimuksia. Istanbulin sopimusta ei tulisi ratifioida.

Rikosuhreja auttavat järjestöt tuntuvat elävän aivan omissa talouden maailmassa. Ne tavoittelevat lisää henkilökuntaa ja määrärahojen vähintään kaksinkertaistamista. Kansainvälisten suositusten mukaan Suomen pitäisi yli nelinkertaistaa turvakodin perhepaikkojen määrä. Istanbulin sopimuksen suositusta noudatettaessa Suomeen pitäisi perustaa yli 20 uutta raiskausriisikeskusta. Edelleen Suomen pitäisi perustaa 24/7 tukipuhelin naisiin kohdistuvan väkivallan uhreille. Sen kustannukset olisivat vuodessa puolen miljoonan luokkaa.

On muistettava, että Valtiokonttori maksaa rikoksen uhreille korvauksia vuosittain melkein 18 miljoonaa. Esitutkintaa ja oikeudenkäyntiä varten valtio voi kustantaa erityisesti seksuaalirikoksen tai perheväkivallan uhreille oikeudenkäyntiavustajan ja tukihenkilön. Turvakoteja lukuunottamatta rikosuhreja auttavat järjestöt tarjoavat lähinnä tietoa, neuvontaa ja tukea. Uhrien tarvitsemat terveyspalvelut ja juristiapu tarjotaan yleisen palveluverkoston kautta. Järjestöillä on tosin haaveena laajentaa omia psykologin- ja juristin palvelujaan. Kehitys julkisessa hallinnossa kulkee kohti suurempia yksiköitä, kun tavoitellaan synergiaetuja. Uhrien tukipalveluissa kehitys näyttäisi tässäkin suhteessa kulkevan eri suuntaan. Tavoitellaan yhä eriytyneempiä palveluja eri uhriryhmille. Kysyä voidaan, eikö yleinen auttamisjärjestelmä voisi auttaa riittävästi myös rikoksen uhreja. Ihmisillä on elämässään kriisitilanteita muistakin syistä kuin rikoksesta johtuen.

Rikosuhrien auttamisjärjestelmä on Suomessa voimakkaasti sukupuolittunut, auttajat ja autettavat ovat valtaosin naisia. Raportin mukaan kaikkia rikosten uhreja auttavia tahoja on kaksi. Lähisuhdeväkivallan ja seksuaalisen väkivallan uhreja auttavia tahoja on kumpiakin kuusi. Eräät niistä auttavat vain naisia ja tyttöjä. Nimi puhuu puolestaan, Tukinaiset, Naisten linja, Monika-Naiset.

Rikosuhrimaksu on varsin epätoivoinen yritys yrittää hankkia asialle lisärahoitusta. Esikuva tulee (tietysti) Ruotsista. Julkisia palveluja rahoitetaan kahdella päätavalla: veroina yhteiseen pottiin budjetin kautta jaettavaksi tai palvelun käyttäjiltä perittävillä maksuilla. Toisaalta rikoksen tekijät velvoitetaan maksamaan sakot em. yhteiseen pottiin ja korvaamaan oman rikoksensa uhriin aiheutuneet vahingot. Rikosuhrimaksu on omanlaisensa sanktioluonteinen maksu, josta saatavat tulot korvamerkitään tiettyyn tarkoitukseen eli rikoksen uhrien tukipalveluihin. Voidaan kysyä, miksei rikoksen tekijöitä velvoiteta maksamaan esim. poliisille tai terveydenhuollolle, jotka nekin auttavat rikoksen uhreja ja joilla on pulaa rahasta. Jos tällaisten "välistävetäjien" määrä kasvaa, yhteiseen pottiin jää entistä vähemmän jaettavaa. Rikosuhrimaksu perittäisiin jopa ennen sakkoa, jolloin se vaikeuttaisi rikosentekijän mahdollisuuksia välttää sakon muuntorangaistus.

Rikosuhrimaksussa syy-yhteys on kyseenalainen tai se voi puuttua kokonaan. Sen jotenkin ymmärtäisi, että lähisuhdeväkivallan tai seksuaalirikoksen tekijät velvoitettaisiin maksamaan tällainen maksu. Tästä ei kuitenkaan vielä kertyisi paljon varoja. Jos jäät kiinni ylinopeudesta (liikenneturvallisuuden vaarantaminen), sinut velvoitetaan tukemaan mm. Tukinaista ja Monika-Naisia neljällä kymppillä. Sama on asia, jos jäät kiinni huumeiden käytöstä (huumeasaineen käyttörikos) ja vahingoitat lähinnä vain itseäsi. Esim. kirjanpitorikoksessa ei ole varsinaista asianomistajaa ollenkaan ja veropetoksessa se on verottaja. Jos Talviavaa tuomittaisiin ympäristörikoksesta, se joutuisi maksamaan rikosuhrimaksua 800 euroa.

Selvää myös on, että tällaisen maksun määrääminen ja etenkin perintä vaatisi suuren byrokratian. Toimikunta on laskenut, että rikosuhrimaksulla voitaisiin saada kokoon noin 6 me.

En halua väheksyä rikosten uhrien asemaa ja tuntemuksia. Rahoituksen keräämisen heidänkin auttamisekseen täytyy kuitenkin olla oikeudenmukaista. On lähdeittävä samalta viivalta kuin monen muun tärkeän julkisin varoin rahoitettavan palvelun rahoittaminen.

Itä-Suomen yliopisto MATTI JUHANI TOLVANEN

17.10.2014

Lakiehdotus on perusteltu. Henkeen, terveyteen, vapauteen, kunniaan ja kotirauhaan kohdistuvan rikoksen uhrin vahingonkorvausintressien turvaaminen toteutuu varsin hyvin sitä kautta, että valtiokonttori maksaa korvaukset uhrille. Myös rikoksen uhrin mahdollisuus saada oikeusapua ja tietyissä rikoksissa valtion varoin palkattu tukihenkilö tukevat uhrin asemaa rikosprosessissa. Vahingonkorvaus ei kuitenkaan kata niitä kuluja, joita aiheutuu rikoksen uhrille tukipalveluista. Tukipalvelujen rahoitus on ollut varsin epämääräisellä kannalla ja pitkälti projektiluonteisesta rahoituksesta riippuvaa. Nykytila on kuvattu varsin kattavasti hallituksen esityksen luonnoksessa. Esityksen luonnoksessa on myös avoimesti tuotu esiin säädettävän lain heikkoudet. Rikosuhrimaksu kohdistuisi ensi sijassa liikenne rikoksista, talousrikoksista ja kenties myös seksuaalirikoksista ja osaan ahoinpitelyrikoksista, vainoamisesta, laittomista uhkauksista ja kotirauhrikoksista tuomittuihin.

Perinteisiin omaisuusrikoksiin tuomitut ovat usein maksukyvyttömiä, eikä heiltä saada sakkojakaan perityksi. On kuitenkin myös niin, että tukipalvelujen tarve on suurin vainoamistyyppisissä rikoksissa, vapauteen kohdistuvissa rikoksissa, seksuaalirikoksissa ja pahoinpitelyissä. Näihin rikoksiin syyllistyneiltä siis olisi perusteltua syytä uskoa uhrimaksuja myös kertyvän ulosoton keinoin. Näin ollen maksu näyttäisi kohdistuvan (liikenne rikoksia lukuun ottamatta) juuri tukipalvelujen tarpeen näkökulmasta "oikeisiin" rikoksiin. On kohtuullista, että rikoksiin syyllistyneet vastaavat osaltaan myös uhrien tukipalvelujen kuluista. Liikenne rikosten (muiden kuin vammautumiseen tai kuolemaan johtaneiden) mukana olo on perusteltu oikeastaan vain maksukertymän takaamiseksi.

Liikennevakuutusjärjestelmä takaa liikenneonnettomuuksien uhreille myös kuntoutuspalveluita. Esityksessä on aivain oikein tunnistettu riskit, jotka johtuvat hankkeista korvata päiväsakkojärjestelmää joko rikesakon käyttöalan laajentamisella tai hallinnollisilla maksuilla. Kriminaalipolitiikan yhtenä funktiona on luottamus. Rankaisemalla pidetään yllä ihmisten luottamusta oikeusjärjestelmän tehokkuuteen. Samalla on pidettävä yllä luottamusta siihen, että rikoksen uhreista pidetään huolta. Tässä huolenpidossa on keskeistä uhrien tukeminen rikosprosessin aikana ja prosessin ulkopuolella. Uhrien auttamisjärjestelmät voivat olla tehokkaita myös uhriutumisen ehkäisemisessä. Tässä katsannossa rikosuhrimaksu on hyvin sovitettavissa tavoitteelliseen ja rationaaliseen kriminaalipolitiikkaan, joka on ollut Suomessa vallitsevana ainakin viimeiset neljä vuosikymmentä.

Laikiesitykset ovat riittävän tarkkarajaisia, eikä löytänyt niistä asiallista huomauttamista. Lain kirjoittamisen kannalta esitys on varsin yksinkertainen.

Lakiesityksen 4 § on kuitenkin pulmallinen sikäli, ettei siinä viitattu sakotuslaki ole vielä voimassa ja voi olla, ettei se ainakaan sellaisenaan tule koskaan voimaan. Lain voimaantuloa on lykätty poliisin tietojärjestelmien uudistuksessa ilmenneiden vaikeuksien takia. Nämä vaikeudet näyttävät jatkuvan vielä useita vuosia. Uuden (vielä voimassa olemattoman) sakotusmenettelylain tekniset puutteet ovat myös ilmeisiä. Jos laki halutaan voimaan nopealla aikataululla, pykälään sisältyvä lakiviittausta on muutettava viittaukseksi voimassa olevaan rangaistussäätölaikiin. En pidä järkevänä lykätä rikosuhrimaksulain voimaan tuloa sakotusmenettelylain voimaan tuloa odottamaan. Rikosuhrimaksu pitää saattaa voimaan 1.1.2016 riippumatta siitä, mikä on uuden sakotusmenettelylain kohtalo. Nyt rikosuhrimaksun voimaan tulo on esityksessä sidottu liikaa poliisin tietojärjestelmän uudistukseen, joka voi todella lykkääntyä jopa tulevan eduskuntakauden yli. Esitutkinta- ja pakkokeinolain uudistusta lykättiin jo turhaan VITJAA odotellen. Pykälän 4 perusteluihin on vielä syytä todeta, ettei syntyäkseen syyllisty rikokseen. Velvollisuus suorittaa rikosuhrimaksu sulkeutuu pois jo siksi, etteivät rikosvastaan yleiset edellytykset täyty. Kysymys ei ole vain siitä, että henkilö jätetään rangaistukseen tuomitsematta vaan siitä, ettei kyseessä ole rikos.

Lain pakottavuus on perusteltu. Syyttäjälle tai tuomioistuimelle säädetty harkintavalta maksun määräämisessä saattaisi johtaa epäyhtenäiseen käytäntöön ja vaarantaa tukipalveluiden rahoitus pohjaa.

Kaavailtu muutoksenhakujärjestely (vain pääasian yhteydessä) on perusteltu.

TIMO JUHANI VILJANEN

Päivitetty: 17.10.2014

Aikaisempi lausunto lähetetty: 17.10.2014

Lakiehdotus ei edistä yleistä oikeustajua eikä oikeudenmukaisuuden tunnetta etenään rikoksissa, joissa uhria ei ole, tai uhriksi voidaan katsoa tekijä itse. Tällaisia käytännössä pelkästään sakkoina tuomittuja rikoksia ovat mm. liikenneturvallisuuden vaarantaminen yksinomaan nopeusrajoitusta rikkomalla (käytännössä ylinopeutta 20 - 49 km/h) ja huumausaineen käyttörikos, vaikka rikoksista teoriassa ankarin rangaistus onkin vankeutta. Ensiksi mainittuja rikoksia tehtiin vuonna 2013 Suomessa Tilastokeskuksen mukaan 58 969 kappaletta ja jälkimmäisiä 12 726 kappaletta. Erityinen piirre ylinopeussakoissa eroten muista rikoksista on myös se, että rikoksen voi helposti tehdä tahattomasti ja epähuomiossa ilman minkäänlaista tarkoitusta ehdoin tahdoin toimia lainsäädännön vastaisesti.

Useiden kymmenien peräkkäisten omaisuusrikosten tekijät vastaavasti toimivat yleensä hyvinkin tarkoitushakuisesti ja tietoisesti lakia rikkoen ja aiheuttavat vahingon kärsineille kansalaisille turvattomuutta ja ahdistusta, mutta kansalaisen henkistä kärsimystä ei korvata mitenkään. Usein tällaisista rikoksista tuomitaan ehdollista vankeutta, jota tekijä ei miellä edes rangaistukseksi. Lähes poikkeuksetta mistä tahansa rikoksesta ehdolliseen vankeusrangaistukseen tuomitut ovat toimineet joko hyvinkin tietoisesti lakia rikkoen tai ainakin törkeän tuottamuksellisesti puhumattakaan ehdottomista vankeusrangaistuksista. Olisikin perusteltua muuttaa lakiehdotusta siten, että rikosuhrimaksu kohdistettaisiin yksinomaan vapausrangaistuksiin, niin ehdottomiin kuin ehdollisiin, sekä tietysti myös yhdyskuntapalveluun.

Liikenne- ja viestintäministeriö KAISA LEENA
VÄLIPIRTTI

14.10.2014

Ehdotuksen mukaan rikosuhrimaksu 40 tai 80 euroa (yhteisöiltä 800 euroa) perittäisiin yli 18-vuotiailta tuomituilta, jos tuomion perusteena olleesta rikoksesta säädetty ankarin rangaistus olisi vankeusrangaistus. Maksun tuottoa vastaava määrä suunnattaisiin valtion talousarviossa rikosuhrien tukipalveluihin.

Kriminaalipoliittisesti on tärkeää, että uhrin asemaan kiinnitetään huomiota. Maksun tuotoksi vuoden 2012 rikostilastojen perusteella on arvioitu noin 7,4 miljoonaa euroa. Summassa ovat mukana rangaistusmääräysmenettelyssä käsitellyt liikenne rikokset, joita oli 79.000 kpl ja joiden tuotto oli yhteensä 3,2 miljoonaa euroa eli lähes puolet rikosuhrimaksun koko tuotosta.

Liikenne- ja viestintäministeriössä valmistellaan tieliikennelain kokonaisuudistusta, jonka yhteydessä arvioidaan, voitaisiinko tieliikenteessä tapahtuvat vähäiset tieliikenne rikokset ja laiminlyönnit käsitellä tuomioistuinjärjestelmän ulkopuolella hallinnollisina sanktioina. Tämä on syytä ottaa laskelmissa huomioon jo nyt eikä niin kuin ehdotuksessa todetaan, että hallinnollisten sanktioiden laajentamisen yhteydessä tulee ottaa huomioon vaikutukset rikosuhrimaksuun.

Rikosuhrimaksusta todetaan esityksessä, että se on rangaistuksen ohella määrättävä ylimääräinen maksuseuraamus. Maksun luonteesta (vero, maksu, veronluonteinen maksu) ei ole mainintaa. Kaksoisrangaistavuuden kieltoon ei oteta kantaa muuten kuin viittaamalla siihen, että kyse on sallitusta toimenpiteestä vastaavasti kuin konfiskaatiossa. Säättämismääräyksen kannalta olisi syytä perustella väitettä tarkemmin Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja sen tulkintojen kautta. Kaksoisrangaistavuutta koskevia valituksia on Euroopan ihmisoikeustuomioistuimissa vireillä myös liikenneasioissa.

Järjestelmän on syytä olla yksinkertainen. Perustellusti voi kuitenkin kysyä, onko 40 tai 80 euron ylimääräisen maksuseuraamuksen vaikutus tulotasoon samanlainen liikenne rikoksessa kuin törkeissä talousrikoksissa. Maksun jonkinasteinen porrastaminen voisi olla perusteltua.

JARI IKÄVALKO

24.9.2014

Lakiehdotus on ristiriidassa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7. lisäpöytäkirjan kanssa muodostaen toisen rangaistuksen varsinaisen rangaistuksen rinnalle. Lisäksi ehdotus tasasuuruudesta rangaistuksessa on perustuslain 6. § vastainen asettaessaan tuomionsaajan ei-samanvertaiseen asemaan lain edessä henkilön taloudellisen tilanteen perusteella, käytännössä rankaisemalla pienituloista rikoksentekijää suhteellisesti ottaen pahimmillaan jopa kymmeniä tai satoja kertoja ankarammin kuin suurituloista rikoksentekijää.

Lausunnon antaminen liitetiedostona

Lausunnonantaja: 1 ▼

Lausunnon voi liittää liitetiedostona tässä. Hyväksytyt tiedostomuodot ovat: pdf, doc, docx, xls, xlsx, ppt, pptx, csv, txt, rtf, zip, jpg, jpeg, png, gif ja tif. Tiedostojen yhteenlaskettu koko saa olla korkeintaan 50 Mb.

ANNA-KAROLIINA NISSINEN

17.10.2014

Lausunto OM Luonnos laiksi rikosuhrimaksusta.pdf